

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 24/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi selvitysmenettelystä yhteistyön edistämiseksi eräillä kaupunkiseu- duilla

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä marraskuuta 2010 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi selvitysmenettelystä yhteistyön edistämiseksi eräillä kaupunkiseuduilla (HE 234/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Katja Palonen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Olli Maijala, ympäristöministeriö
- johtaja Leena Karessuo, Suomen Kuntaliitto
- yhteyspäällikkö Jukka Rantanen, Tampereen kaupunki.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki selvitysmenettelystä yhteistyön edistämiseksi eräillä kaupunkiseuduilla. Lain tavoitteena on luoda menettely, jonka avulla voidaan kaupunkiseutujen elinvoiman, kilpailukyvyn ja toimivuuden turvaamiseksi edistää seudun kuntien maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palveluiden käyttöä kuntarajoista riippumatta. Menettelyn tavoitteena on kaupunkiseudun kuntien välisen yhteistyön tukeminen ja vahvistaminen.

Lailla luotavassa menettelyssä valtiovarainministeriö voisi asettaa yhden tai useamman niin sanotun kaupunkiseutuselvittäjän selvittämään, miten kaupunkiseudun maankäyttöä, asumista ja liikennettä sovitetaan yhteen sekä miten palvelujen käyttöä kuntarajoista riippumatta tulisi seudulla edistää. Aloitteen menettelyn käynnistämi-

sestä voisi tehdä yksi tai useampi seudun kunta, tai valtiovarainministeriö omasta aloitteestaan.

Selvitysmenettely voitaisiin käynnistää, jos se on tarpeen ja sillä arvioidaan kuulemismenettelyn perusteella saavutettavan tuloksia seudun yhdyskuntarakenteen ja palveluiden tasapainoisen kehityksen vaatiman yhteistyön edistämiseksi. Ennen menettelyn käynnistämistä valtiovarainministeriön tulisi kuulla asianomaisen seudun kuntia, asianomaista maakunnan liittoa ja asian kannalta keskeisiä ministeriöitä. Selvitysmenettelyitä arvioidaan käynnistettävän yksi tai kaksi vuodessa, jos menettelyn edellytykset täyttyvät.

Lakia sovellettaisiin siinä mainituilla kaupunkiseuduilla. Valtiovarainministeriö voisi selvitysmenettelyn käynnistäessään päättää, että kaupunkiseutuun kuuluu ja selvitysmenettelyyn otetaan myös muita kuin laissa mainittuja kuntia.

Myös kaupunkiseudun kuntien yhteisellä päätöksellä mukaan voitaisiin ottaa muitakin kuin laissa mainittuja kuntia.

Kaupunkiseutuselvittäjän tehtävänä on karottaa maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamisen sekä palveluiden käytön kehittämistarpeet seudulla.

Seudun kuntien olisi osallistuttava menettelyyn ja tuettava selvittäjää tehtävien hoitamisessa. Kuntien valtuustojen olisi tehtävä päätökset selvittäjän ehdotusten käyttöönotosta kolmen kuukauden kuluessa ehdotusten tekemisestä. Jos valtuusto ei tee päätöstä tai hylkää selvittäjän ehdotukset kokonaan tai osittain, valtuuston tulee antaa perusteltu lausunto, jonka jälkeen selvittäjällä olisi mahdollisuus tehdä kunnille uudet

ehdotukset, jotka olisi käsiteltävä samalla tavoin. Selvittäjä toimittaisi ehdotuksensa ja valtuustojen niihin antamat lausunnot valtiovarainministeriölle, joka käsitelisi ne yhteistyössä muiden asian kannalta keskeisten ministeriöiden kanssa. Seudun kuntien tulisi antaa vuosittain selvitys ehdotusten täytäntöönpanosta. Kaupunkiseutuselvittäjän palkkaus- ja muut tehtävästä aiheutuvat kustannukset maksettaisiin valtion varoista.

Esitys liittyy vuoden 2011 valtion talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on lain hyväksynyt.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lakiehdotuksen tarkoituksena on kaupunkiseutujen elinvoiman, kilpailukyvyn ja toimivuuden turvaamiseksi edistää seudun kuntien maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palveluiden käyttöä kuntarajoista riippumatta.

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta annetulla lailla (169/2007) pyritään muun muassa edistämään yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja palvelujen saavutettavuutta sekä liikenteen ja joukkoliikenteen toimivuutta. Kaupunkiseutujen osalta on tärkeää tukea seudun toimivuutta yhtenäisenä työssäkäyntialueena. Paras-puitelain tavoitteisiin kuuluu vahvistaa pääkaupunkiseudun ja muiden yhdyskuntarakenteellisesti ongelmallisten kaupunkiseutujen toimintaedellytyksiä. Tällaisilta seuduilta laki edellyttää suunnitelmien laatimista siitä, miten maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteensovittamista sekä palvelujen käyttöä kuntarajat ylittäen parannetaan seudulla. Tehtyjen suunnitelmien arvioinneissa on ilmennyt muun muassa, että seudut ovat esittäneet suunnitelmissaan varsin vähän keinoja yhdyskuntarakenteen ja kuntarajat ylittävän palveluiden käytön muodostaman kokonaisuuden hallintaan. Myös kunta- ja palvelura-

kenneuudistuksen etenemisestä annetussa valtioneuvoston selonteossa tarkastellaan kaupunkiseuduilla ilmeneviä yhteistyön ongelmia (VNS 9/2009 vp). Vaikka nämä ongelmat ovat usein samankaltaisia, on seutujen välillä huomattavia eroja taustalla olevien lähtökohtien, tilanteiden ja ominaispiirteiden suhteen.

Eduskunnan hyväksymän hallintovaliokunnan Paras-selonteosta antaman mietinnön mukaisesti valiokunta pitää edelleen huolestuttavana, etteivät uudistuksen vaikutukset ole käytännössä näkyneet kuntatalouden kannalta merkittävimmissä kunnissa, suurissa kaupungeissa, jotka täyttävät puitelain edellyttämät väestöpohjat ja jotka eivät ole tehneet rakenteellisia uudistuksia (HaVM 8/2010 vp).

Hallintovaliokunta toteaa, että käsiteltävänä oleva lakiehdotus noudattaa Paras-selonteon linjauksia. Selvitysmenettelyn, jonka käynnistämisestä aloitteen voi tehdä yksi tai useampi seudun kunta ja jonka valtiovarainministeriö voi käynnistää myös oma-aloitteisesti, tarkoituksena on tukea kaupunkiseutujen yhteistyötä ja vahvistaa tätä. Selvitysmenettelyyn voivat osallistua myös muut kuin hallituksen esityksessä nimetyt kaupunkiseudut, jos seudun kunnat sitä yhteisesti esittävät. Kaupunkiselvittäjän tehtävänä on teh-

dä ehdotukset seudun yhdyskuntarakenteen eheyden ja palveluiden saatavuuden turvaamiseksi kuntarajat ylittäen koko kaupunkiseudulla. Säädetävän lain nojalla kunnan tulee kolmen kuukauden kuluessa tehdä päätöksensä kaupunkiselvittäjän ehdotusten käyttöönotosta. Ellei kunta päättä ottaa ehdotuksia käyttöön, voi kaupunkiselvittäjä tehdä uudet ehdotukset, jotka kuntien valtuustojen tulee myös käsitellä. Seudun kuntien tulee lisäksi yhdessä antaa valtiovainministeriölle vuosittain selvitys kaupunkiselvittäjän ehdotusten täytäntöönpanosta. Selvitysmenettely ei sisällä kuntiin kohdistuvia pakotoimia, vaan kaupunkiseutujen toiminnallisen eheyden parantamiseen ja palveluiden saatavuuden turvaamiseen kuntarajoista riippumatta py-

ritään muulla tavoin valtion ja kuntien yhteisin ponnisteluin. Valiokunta korostaa, että koko selvitysmenettely tulee toteuttaa hyvässä yhteistyössä seudun kuntien kanssa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Antti Rantakangas /kesk
jäs. Marko Asell /sd
Thomas Blomqvist /r
Maarit Feldt-Ranta /sd
Rakel Hiltunen /sd
Heli Järvinen /vihr
Pietari Jääskeläinen /ps

Oiva Kaltiokumpu /kesk
Timo V. Korhonen /kesk
Outi Mäkelä /kok
Petri Pihlajaniemi /kok
Lenita Toivakka /kok
Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Ossi Lantto.